

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Özel Yetenekli ve Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Sosyal Destek Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi¹

Dr. Öğr. Üyesi Güliz Kaymakcı²

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Orcid id:0000-0002-3428-5214

Miraç Ensar Şener

MEB Tokat Karşıyaka İlkokulu

Orcid id:0000-0002-7840-7746

Dr. Barış Doğrukök

MEB Karatay Bilim ve Sanat Merkezi

Orcid id:0000-0001-9010-4978

ÖZ

Özel yetenekli çocuklar; akranlarına nazaran kavrama hızı yüksek, olay ve kavramlar üzerinde araştırma-inceleme yapabilen ve karşılaştıkları problemleri çözmeye ilgili çocuklardır. Zihinsel yetersizliğe sahip olan çocuklar ise olağan gelişim gösteren çocuklardan zihinsel gelişim açısından daha geri kalmış çocuklardır. Hem zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan hem de özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler buldukları sosyal çevre içerisinde sosyal destek gibi etkileşimlerde bulunmaktadır. Sosyal destek algısı bireyin diğer bireylerle oluşturduğu güvenli etkileşimlerdir ve bireyin yaşamında var olan bütün etkilere karşı kalkan görevi gören, karşılaştığı problemleri çözmeye yardım etmesi açısından çok önemlidir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğu olan ebeveynler ile özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen bu araştırmanın örneklemini Türkiye'nin farklı illerinde bulunan zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip 177 ve özel yeteneklilik tanısı almış çocuğa sahip 285 ebeveyn olmak üzere toplam 462 öğrenci ebeveyni oluşturmaktadır. "Bilgi Formu" ile "Anne-Baba Sosyal Destek Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın analizinde SPSS 20.0 programı kullanılmıştır. Çalışma sonucunda; özel yetenekli ve zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarının orta düzeyde ve pozitif yönde, olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı üzerinde ebeveyn yakınlık durumu, anne/baba eğitim düzeyi, tanı almış toplam çocuk sayısının anlamlı farklılık oluşturmadığı buna karşın toplam gelir düzeyi ve toplam çocuk sayısının anlamlı şekilde etki ettiği tespit edilmiştir. Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveyn yakınlık durumu, baba eğitim düzeyi, tanı almış toplam çocuk sayısı etki etmezken toplam gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi ve toplam çocuk sayısının ise etkili olduğu tespit edilmiştir. Sosyal destek algısının farklı gereksinim grupları üzerinde belirlenmesine yönelik nitel araştırma yöntemleriyle yapılandırılmış çalışmalar planlanması araştırmacılara öneri olarak getirilebilir.

Anahtar kelimeler: Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrenciler, Özel Yetenekli Öğrenci, Ebeveynlerin Sosyal Destek Algısı

¹ Bu çalışmanın bir kısmı 24-27 Kasım 2022 tarihinde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde gerçekleşen 12. Ulusal Özel Eğitim Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² **Sorumlu Yazar:** Dr. Öğr. Üyesi, Güliz Kaymakcı, e-mail: gulizkaymakci@gmail.com, Phone: 05358830248

Investigation of Social Support Perceptions of Families with Special Needs and Gifted Children in Terms of Various Factors

ABSTRACT

Children who can read more quickly than their peers, can research and understand ideas and events, and are motivated to find solutions to problems are considered gifted. In terms of mental development, children with intellectual disabilities are more delayed than kids with typical development. Families with gifted and mentally challenged children interact in their social environment in ways including providing social support. The safe connections that a person makes with other people are what they see as social support, and they are crucial for helping that person overcome the problems he runs into and protecting him from all the consequences in his life. The purpose of this study is to compare parents of children with intellectual disabilities and parents of talented children in terms of their perceptions of social support, taking various factors into consideration. The survey model, which is a quantitative research technique, was employed in this study. 462 student families in different cities in Turkey, as well as 177 families with children who have been diagnosed with mental retardation and 285 families with children who have been identified as having special talents, make up the sample for this study, which was selected using the purposeful sampling method. As instruments for gathering data, "Information Form" and "Parental Social Support Scale" were utilized. The research was analyzed using the SPSS 20.0 program. The data show that families with gifted and mentally challenged children experienced limited and positive relationship with societal support. However, overall income level and the total number of children did have a significant impact on how families with talented children regarded society support. Parental closeness, mother/father education level, and the total number of diagnosed children did not. It has been found that the total income level, mother's education level, and the total number of children are effective while parental closeness, father's education level, and the total number of diagnosed children have no effect on how families with mentally retarded children perceive social support. Researchers may be advised to design organized studies using qualitative research techniques to ascertain how different need groups perceive social support.

Keywords: Students with Intellectual Disability, Gifted Student, Perception of Social Support in Families

Giriş

Özel yeteneklilik kavramı denilince akla öncelikle akranlarına göre daha ileri seviyede yetenek, zekâ gibi kavramlar gelmektedir. Buradan yola çıkarak oluşturulan tanımlara bakıldığında özel yeteneklilik kavramının farklı kişiler tarafından, farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Ancak bu kavram Türkiye’de ilk olarak 1991 senesinde gerçekleştirilen Milli Eğitim Bakanlığı’nın yayımladığı [MEB] Özel Eğitim Konseyi tarafından, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporu’nda “özel yetenekli” kavramı şekline bir bütün olarak, “üstün zekâ” ve “üstün yetenekli” başlıklarını da kapsayacak şekilde incelemiştir. En genel tanımlama ile özel yeteneklilik Whalen ve Csikszentmihalyi (1986)’ye göre varsayılan ortalamanın üstünde yer alan performans, sorumluluk ve yaratıcı düşüncenin ortak bir sonucu olarak tanımlanmış ve bu yeteneğin yaşamın geri kalan zamanlarında yükseliş gösterebileceği belirtilmiştir. Özel yetenekli bireyler Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde akranlarına kıyasla daha kısa sürede öğrenebilen, yaratıcı, sanata ilgi duyan, lider olma anlamında önde olan, üst düzeyde bir akademik beceriye sahip, soyut ifadeleri kavrayabilen, kendi ilgi alanlarında bireysel davranmayı seven ve birçok alanda üst düzeyde performans gösterebilen bireyler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018). Bunlara ek olarak bu çocuklar iyi bir hafızaya, yüksek bir odaklanma ile uzun bir süre dikkatli kalabilmeye, ilgilerinin olduğu olay ve kavramlar üzerinde ayrıntılı bir şekilde araştırma-inceleme yapabilmeye ve karşılaştıkları veya karşılaşılmaması muhtemel olan problemleri çözmeye ilgilidirler. Bu bireyler kendilerine ait kavrama teknikleri geliştirme, ayrıntılı ve derinlemesine düşünebilme, yeni kavramlar üretebilme ve yeni bilgiler edinmeye yönelik istekli ve yetenekli olan bireylerdir (Long, 2000).

Özel gereksinimli çocuklar ise özel yetenekli çocuklar gibi olağan gelişim gösteren bireylere göre farklılık arz ederler. Özel gereksinimli bireylerde bazen zihinsel yetersizlik, işitme yetersizliği, görme yetersizliği, dil ve konuşma problemleri, fiziksel yetersizlikler,

dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), otizm spektrum bozukluğu, üstün zekâ ve yetenek ya da öğrenme güçlüğü tek başına ya da bir arada görülebilmektedir (Varış ve Hekim, 2017). Genel hatlarıyla, MEB'in yayınladığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2018) özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, kişisel ve gelişimsel özellik anlamında eğitim yeterliliği açısından yaşlılarından anlamlı seviyede farklılık gösteren bireyler olarak tanımlanmıştır. Özel gereksinimli çocuk, önceden belirlenen kalıplara uygun olmadığına ya da belirlenmiş olan kalıplar çocuğun ihtiyacını karşılayamadığında bu çocuklar farklılıkları sebebiyle bu kalıplara uyamazlarsa özel gereksinimli birey olarak tanımlanabilir (Kirk, 1989). Eripek (2002) ise özel gereksinimli çocuklar kavramını; davranışsal ve akademik açıdan problem yaşayan çocukları kapsadığı kadar bu açılardan yetersiz olan çocukları ya da duyuşsal ve bilişsel olarak da iyi durumda olan özel yetenekli çocukları da kapsadığını söylemiştir. Özel gereksinimli çocuklar; MEB tarafından düzenlenen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde aynı anda birden fazla yetersizliği olan çocuklar, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB)'na sahip çocuklar, dil ve konuşma problemi yaşayan çocuklar, duygu-durum ve davranış problemi gösteren çocuklar, görme yetersizliğine sahip çocuklar, işitme yetersizliğine sahip çocuklar, bedensel yetersizlik gösteren çocuklar, kas-iskelet-sinir sistemi bozukluğu gösteren çocuklar, otizm spektrum bozukluğu (OSB) gösteren çocuklar, öğrenme yetersizliği gösteren çocuklar, devamlı hastalığa sahip çocuklar, üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocuklar ve mental yetersizliğe sahip çocuklar olmak üzere on üç alanda sınıflandırmıştır (MEB, 2018).

Aile kavramı, bireyin doğumundan itibaren, doğada bulunan diğer canlılardan daha fazla muhtaç olan insanın kendisinin dışında birinin onun bakımını üstlenmesine, biricik ve var olmasına olanak sağlayan en önemli toplumsal yapıdır. Aile; bireyin genel anlamda fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının yanı sıra sosyalleşme ihtiyacını, haliyle de sosyal bir varlık olan insanın ruhsal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Böylece diğer insanlara güven ve sevgi duymasını sağlayarak empatik bir karakter geliştirmesini ve toplumla uyumlu yaşayabilmesini sağlar. Nüfusun artmasını da sağlayarak aile içinde geliştirilen kurallar ve örfleri bir sonraki nesillere aktarımını gerçekleştirilmesiyle düzenli bir topluma destekte bulunur (Ünal, 2009).

Sosyoloji, tarih, coğrafya gibi bilim dallarının da içinde bulunduğu beşerî bilimlerin birçok dalının konularında yer alan aile kavramı yine bu bilimlerce farklı tanımlamalara sahiptir. Bu tanımlamalara kısaca bakacak olursak; aile, insanın soy devamlılığını gerçekleştiren, bireyin toplumsallaşmasının ilk gerçekleştiği kurum olan, belirli kaidelerle ilişkilerin yürütüldüğü, gelenek-görenek-örf-adetlerin bir sonraki nesile aktarıldığı toplumsal bir olgudur (Yapıcı, 2010). Tezcan (1985)'e göre ise aile, bireyler arasında sıkı ilişkilerin bulunduğu ve yüz yüze etkileşimin en fazla olduğu gruplardır. Bu nedenle aile içinde bulundurduğu bireylerin hayata karşı tutum ve yönelimlerini etkilemesi açısından önemlidir. Buna bakarak aile içinde bulunduğu toplumun genel özelliklerini sergileyen küçük bir simgesi olarak da değerlendirilebilir.

Sosyal destek, tıpkı aile gibi bireyin yaşamında var olan olumsuz etkilere karşı koyucu kalkan görevi gören, hayatın doğal akışı esnasında bireyin karşı karşıya kaldığı problemlerle yüzleşmesinde ve baş edebilmesinde pozitif yönde etkili olan, önemli bir destektir (Mahon vd., 1998). Sosyal destek ile ilgili olarak Cobb (1995), sosyal desteğin aslında kişinin kendisini, bir arada yaşadığı topluma ait hissettiğinde, aynı toplum tarafından ilgi, sevgi ve kabul görmesine neden olan ve sorumluluk paylaşımının temel alındığı bilgi olarak tanımlamaktadır. Malecki ve Demaray (2002) sosyal destek kavramını; bireyin yaşam kalitesini artıran, toplum tarafından hoş karşılanmayacak davranışlarını önleyen, içinde bulunulan toplumu oluşturan unsurlardan edinilen kapsamlı desteği ve belli başlı destekleyici davranışların bütünü olarak tanımlamıştır. Sosyal destek kavramına kapsamlı olarak bakıldığında bireyin bazı durumlarda içinde bulunduğu çevreye mensup bireylerden yardım

almasıdır (Çakır ve Palabıyıkoglu, 1993). Birey zor durumda kaldığında veya içinde bulunduğu durumlar neticesinde, bireyin hissettiği stres ve kaygı düzeyi artmasından kaynaklı olarak, bireyin çevresinde bulunan ve ona yakın olan insanlar tarafından bireye sağlanan maddi manevi yardımlar sosyal yardım çerçevesinde tanımlanabilir (Yıldırım, 1997). Sosyal destek algısı bireyin kendi dışında etrafında yer alan bireylerle oluşturduğu güvenli etkileşimlerdir. Bu etkileşimler olduğunda birey, hangi durumda olursa olsun kendisine destek sağlanacağını farkındadır ve kendisinin dışındaki bireylerden edindiği saygı, sevgi ve sosyal bağların tarafsız bir şekilde var olacağını bilmektedir. Sosyal destek algısı kişinin öz saygınlığını, diğer insanlardan görülen değeri, karşılıklı ilişkilerinden sağladığı tatmini ve ilişkide bulunduğu konularda pozitif hissetmeyi kapsar (Aliyev ve Tunç, 2017).

Yetersizliği olma durumu ise hem bireyi hem de içinde bulunduğu ebeveyn ve sosyal çevresini çok yönlere etkiler. Çocuklarıyla ilgili endişelerin getirdiği stresin ebeveynler üzerinde ebeveynlerin kendilerini eksik görme, içsel stres ve kaygı bozukluğu yaşama, birbirleriyle çatışma halinde olma hatta evliliklerin sonlanmasına kadar giden sonuçlar doğurduğu görülmektedir (Girli, Yurdakul, Sarısoy ve Özekeş, 2000). Ayrıca ebeveyn içerisinde özellikle annenin Türk toplumunun geleneksel algısından kaynaklı olarak çocuklarına yönelik daha fazla sorumluluk altına girmesi ve manevi yük almaya zorlanması gibi nedenler de psikolojik rahatsızlıklara sebebiyet verebilir (Işıksan, 2005). Ebeveyn fertlerinin yetersizlik olgusunu kabullenmesi ve bu yeni durumun üstesinden gelmesi amacıyla kullandıkları yöntemler birbirinden farklı olmakla beraber, genel anlamda özel eğitime ihtiyaç duyan yetersizliği olan bireye sahip farklı ebeveynlerin yaşadıkları zorluklar benzerlik göstermektedir. Ayrıca ebeveynlerin bu zorluklara verdikleri tepkiler de birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bazı ebeveynlerde bu durum ivedilikle kabullenilip müdahale yöntemlerine başvurulurken, bazı ebeveynlerde ise reddetme, inkâr etme, depresyon gibi durumlar gözlenmektedir (Sarı, 2007). Fakat literatür incelendiğinde sosyal destek alan ebeveynlerin yetersizlik durumunu kabullenip bu durumdaki çocuklarına yardım etme, onları geliştirme ve eğitimine destek olma konusunda daha yapıcı oldukları görülmektedir (Özmen ve Çetinkaya, 2012). Şen, 2004 yılında gerçekleştirdiği çalışmada özel gereksinimli çocuğa sahip olan eşlerden birbirini anlayan, birbirine destek veren, karşılaştıkları zorluklara karşı saygılı olabilenlerin daha hızlı bir kabullenme yaşayıp daha kalıcı çözüm yolu bulabildiklerini belirtmiştir. Lepora, Evans ve Schneider (1991) ise özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin, kendi ebeveynleri, yakın çevreleri ve arkadaşları gibi etmenler tarafından ihtiyaç duydukları desteği alabiliyor olmalarının yani başka bir deyişle sosyal desteğe ulaşabiliyor olma durumunun olumlu sonuçlar doğurduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Arıcıoğlu ve Gültekin (2017) ebeveynlerin özellikle de annelerin sosyal destek aldığında kendilerini daha iyi hissettiklerini, insani değerleri daha yoğun hissettikleri ve bu nedenle sosyal desteğe önem verdiklerini hatta bu desteğe sıklıkla ulaşmak istediklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin sosyal desteği hissetmesiyle engel durumuna sahip olan çocuklarını daha kolay kabul etmeleri, çocuklarıyla olan bağ ve iletişimlerini kuvvetlendirmeleri ve sonuç olarak da çocuklarına karşı daha olumlu tutumlar sergileyebilmelerine yönelik katkı sağlayacağını da öngörmektedirler. Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin kendilerine sunulan sosyal destekten faydalanmaları ile ebeveyn bireylerinin tamamında bir gelişim görülecek ve bu da ebeveynin yetiştirmekte olduğu çocuğa olumlu olarak yansiyarak onun gelişimine ve değişimine katkıda bulunacaktır (Toprak, 2018).

Özel yetenekli çocuklara sahip olan ebeveynler de çocuklarının kendilerini akranlarından üstün görme eğiliminde olmaları, arkadaşlık ilişkilerinde dışlanmalarını veya kendileri dışındaki insanlar tarafından farklı olarak algılanabiliyor olmaları gibi sebeplerle duygusal baskı altında kalmaktadırlar. Çünkü, özel yetenekli çocuklar, toplumda bulunan diğer yaşlılarıyla kıyaslandığında birçok gelişim açısından benzer özellikler gösterirlerken, bilişsel durum açısından akranlarından daha iyi performans gösterebilirler (Koshy, 2002). Bu

baskı durumuyla baş edebilmek ve bu durumlarda ne yapacaklarını kontrol edebilmek amacıyla ebeveynler, sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Özel yetenekli çocuklarına eğitim desteği verebilmek, alan yazında bulunan kaynaklara ulaşabilmek gibi sebeplerle sosyal destekler ebeveynlere sağlanmaktadır (Toprak, 2018). Sosyal destek tanımından yola çıkılarak özel gereksinimli bireye sahip olan ebeveynlerin, çocuklarının hangi özel gereksinim tanısı aldığına bakılmaksızın, yaşamış olduğu stres, kaygı bozukluğu gibi durumlarla baş edebilmeleri için sosyal desteğin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Literatürde ebeveynlere sağlanan sosyal desteğin önemi vurgulanırken özellikle de özel gereksinimli bireye sahip ebeveynler için sağlanan sosyal desteğin olumlu yönde etki gösterdiğini anlatan çalışmalar mevcuttur (Çan-Aslan, 2010; Çürük, 2008; Nachshen, Garcin, ve Minnes, 2005; Margalit, Leyers, Ankonina ve Avraham, 1991). Örsal (1998); zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin aldığı sosyal destek ne kadar fazlaysa umutsuzluk düzeylerinin o kadar azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Kaner (2004) zihinsel yetersizlik ve işitme yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin yaşamış oldukları stres, yaşam doyumu ve sosyal destek konularını incelediği çalışmanın sonucunda zihinsel yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin, işitme yetersizliğine sahip çocuğu olan ebeveynlere göre çocuklarının geleceğine daha karamsar baktıkları, ebeveynlerin yaşam doyumları düzeyleri ile stres düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu ve çocuğun sahip olduğu yetersizlik grubu, yaş grubu ve ebeveyne verilen sosyal destek düzeyinin ebeveynlik stresine etki eden başlıca faktörler olarak belirlendiği sonucuna ulaşmıştır. Görgü (2005) ise 3-7 yaş arasında otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuk sahibi annenin sahip olduğu sosyal destek ile depresyon durumları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada annelerin yaşı, cinsiyeti, çocuk sayısı, çocuğuna tanı konulma zamanı ve süresi gibi değişkenlerin annelerin sosyal destek algısına etki etmediği ancak eğitim durumları, kazançları, bir işte çalışıp çalışmama durumları, eşlerinin eğitim durumları, sahip oldukları çocuk sayısı, bu çocukların bakımını kimin üstelendiği ve OSB derecesini anlama durumunun annelerin sosyal destek algılarına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Karadağ (2009) yayınladığı çalışmada yetersizliği olan çocuğa sahip annelerin içinde buldukları zorlukları, umutsuzluklarını ve ebeveynlerinden aldıkları sosyal destek konularını irdemiştir. Bu çalışma sonucunda annelerin umutsuzluğa kapılma hissi ile ebeveynlerinden gördükleri sosyal destek arasında negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çan-Aslan'ın (2010) gerçekleştirdiği çalışmada ise hafif düzey zihinsel yetersizlik tanılı çocuğa sahip ebeveynlerinin sosyal destek algılarını, psikolojik durumlarını ve stresle baş etme yöntemlerini araştırmış olup, ebeveynlerin sosyal destek algılarının eğitim durumları, yaşları, ebeveynde yaşayan birey sayısı ve ekonomik düzeyi gibi değişkenlerin ebeveynin sosyal destek algısına anlamlı bir şekilde etki ettiği ve sosyal destek algısına ebeveyn içinde en fazla ihtiyaç duyan kesimin ise anneler olduğu sonucuna varılmıştır. Altuğ ve diğerleri (2006) yaptıkları araştırmada zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin istedikleri düzeyde sosyal destek göremedikleri, daha çok gelecek kaygısı hissettikleri sonucuna ulaşırken, Kay (2002) ise; zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuk sahibi olan ve olağan gelişim gösteren çocuk sahibi ebeveynlerin sosyal destek düzeyini incelediği araştırmasında zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuk sahibi ebeveynlerin birçok alanda olağan gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere nazaran daha fazla desteğe ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşmıştır. Gölalmiş-Erhan (2005) ise yapmış olduğu çalışmada zihinsel yetersizlik tanısı almış olan çocuğun yetersizlik düzeyi arttıkça annelerin sosyal destekten yararlanma düzeyinin ise azaldığı belirlenmiştir. Toprak (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise, zihinsel yetersizliği olan ve üstün yetenekli çocuğu olan ailelerin yaşamsal kalite ve doyumları ile sosyal destek algıları karşılaştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda hem üstün zekâlı çocuğa sahip ebeveynler hem de zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı arttıkça ebeveynlerin yaşam kalitesi, memnuniyet düzeyi ve doyum düzeyinde olumlu yönde bir artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür incelendiğinde zihinsel yetersizliği veya özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerin olağan gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerden daha fazla zorlukla karşılaştıkları, bu durumun ebeveynler için daha fazla sorumluluk ve yük getirdiği ve bu nedenle ebeveynlerin daha fazla çabalamak zorunda kaldığı görülmektedir. Genel anlamda özel gereksinimli çocuklar grubunda yer alan zihinsel yetersizlik veya özel yetenekli tanısı konulmuş çocuklara sahip ebeveynlerin/ailelerin sosyal destek algısının bu iki birbirine zıt gereksinim grubuna sahip ebeveynlere/ailelere yönelik araştırılması ile ilgili çalışmaların sayıca az olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada zihinsel işlev açısından iki zıt uçta yer alan zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynler/aileler ile özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin/ailelerin sosyal destek algısının karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynler/aileler ile özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin/ailelerin sosyal destek algı düzeyinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir.

Amaç doğrultusunda şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1- Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyi nedir?
- 2- Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı aşağıdaki değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
  - a- ebeveynin anne baba olma durumu,
  - b- anne eğitim düzeyi,
  - c- baba eğitim düzeyi,
  - d- ebeveynin toplam gelir düzeyi,
  - e- ebeveynde bulunan özel gereksinimli çocuk sayısı,
  - f- toplam çocuk sayısı,
  - g- tanılanmış çocuğun yaşı.
- 3- Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyi nedir?
- 4- Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı aşağıdaki değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
  - a- ebeveynin anne baba olma durumu,
  - b- anne eğitim düzeyi,
  - c- baba eğitim düzeyi,
  - d- ebeveynin toplam gelir düzeyi,
  - e- ebeveynde bulunan özel gereksinimli çocuk sayısı,
  - f- toplam çocuk sayısı,
  - g- tanılanmış çocuğun yaşı.
- 5- Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algıları ile zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

McMillan ve Schumacher (2006), tarama yönteminin genellikle eğitim araştırmalarında araştırma amacıyla belirlenen grubun belirli bir konu hakkındaki görüş, tutum ve duygularını öğrenmek amacıyla uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle özel yetenekli ve özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla tarama modelinin kullanılması uygun görülmüştür.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde yer alan illerde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet veren Bilim ve Sanat Merkezleri'ne (BİLSEM) devam eden çocuğa sahip olma ile zihinsel yetersizlik tanısı almış olan çocuğa sahip olup, çocuklarının eğitsel değerlendirme ve çocuklarının tanılanmasını Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından yapılmış olma kriterlerini sağlayan ebeveynler oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile ulaşılabilirlik esasına dayalı olarak oluşturulan araştırmanın örneklemini ise evren kapsamında yer alan bölgelerde yer alan Muğla, Antalya, İzmir, Konya ve Tokat illerinde ortaokul düzeyinde eğitim almakta olan ve gönüllülük esasına göre araştırmaya katılım gösteren özel yetenekli çocuğa sahip 285 ebeveyn ve ortaokul düzeyinde eğitim almakta olan zihinsel yetersizlik tanısı almış olan çocuğa sahip 177 ebeveyn olmak üzere toplamda 462 ebeveyn oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak özel yetenekli ve zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin demografik bilgilerinin yer aldığı ve araştırmacılar tarafından geliştirilen "Bilgi Formu" ile Kaner (2003) tarafından geliştirilen "Anne-Baba Sosyal Destek Ölçeği" kullanılmıştır. "Anne-Baba Sosyal Destek Ölçeği" ebeveynlerin sosyal destek algılarının belirlenmesi amacıyla kullanılan, 27 madde ve 4 alt boyuttan oluşan dördümlü likert tipinde hazırlanmış bir ölçektir. Kaner (2010), tarafından güncellenmesi yapılarak iki farklı kısımdan oluşan ölçekten bu çalışma için farklı destekleri verecek birilerinin ne düzeyde var olduğu yani sosyal desteğin niceliksel boyutunu ölçen (Algılanan Sosyal Destek Düzeyi-ASDD), birinci kısım kullanılmaktadır. Ölçeğin alt boyutları; Sosyal Birliktelik Desteği, Bilgi Desteği, Duygusal Destek ve Bakım Desteği şeklinde isimlendirilmiş olup Tablo 1'de ölçeğin birinci bölümüne ebeveyn alt boyutlar ve boyutların hangi özelliği ölçtüğü hakkında bilgi ve Tablo 2'de ise alt boyutlara ait madde numaraları ve toplam madde sayılarına yer verilmiştir. Sosyal destek ölçeği ebeveynlerin genel anlamda onlara destek verecek bireylerin var olma düzeyleri ile ilgilidir. Ebeveynin anne baba olma durumu belirlenerek sosyal desteğe ulaşma durumları ölçülmüştür. Sosyal desteğe ulaşabilmede anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyinin etkilerine bakılırken aynı zamanda ailenin toplam gelir düzeyi de belirleyici olmuştur. Ailede bulunan başka tanı almış çocuk sayısı ile toplam çocuk sayısı da ailenin sosyal destek algı düzeyini belirleyici faktörler arasındadır. Bu çalışmada ortaya çıkan sonuç ise sosyal destek algısını etkileyen birbirinden farklı etkenlerin var olmasıdır. Her bir etken ailenin sosyal desteğe ulaşma düzeyini ve sosyal destek algısını etkilemektedir.

Tablo 1. Anne- Baba Sosyal Destek Ölçeğinin Alt Boyutları

Algılanan Sosyal Destek Düzeyi (ASDD): Farklı destekleri verecek bireylerin ne kadar var olduğu yani sosyal desteğin niceliksel boyutunu ifade eder.
Sosyal Birliktelik Desteği: Bireyin içinde bulunduğu sosyal çevreden beklediği ve karşılaştığı destek biçimidir.
Bilgi Desteği: Bireyin içinde bulunduğu durumu algılayabilmesini kolaylaştıran destektir.
Duygusal Destek: Bireyin içinde bulunduğu durumun anlaşılması ve diğer bireylerle paylaşılmasını gerektiren destektir.
Bakım Desteği: Bireylerin özel gereksinimli ve özel yetenekli çocukla geçirdiği zaman diliminde kendilerine sağlanan destektir.

Tablo 2. Alt Boyutlarla İlgili Maddeler

Alt Boyutlar	Madde Numaraları	Madde Sayısı
Sosyal Birliktelik Desteği	3- 5- 8- 9- 14- 15- 18- 20- 24- 25	10 Madde
Bilgi Desteği	4- 16- 17- 19- 23- 26	6 Madde

Duygusal Destek	1- 6- 10- 11- 21- 22- 27	7 Madde
Bakım Desteği	2- 7- 12- 13	4 Madde

Bu çalışmada “Anne –Baba Sosyal Destek Ölçeği”nde yer alan Algılanan Sosyal Destek Düzeyi-ASDD isimli bölüm kullanılarak ebeveynlerin hangi tür desteklere ne düzeyde sahip olduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun için ebeveynlerden ölçekteki her madde için “her zaman var” (4 puan), “bazen var” (3 puan), “nadiren var” (2 puan) ve “hiç yok” (1 puan) seçeneklerinden kendilerine en uygun olan birini seçerek cevap vermeleri sağlanmıştır. Ölçeğin algılanan sosyal desteği ölçen niceliksel boyutunun toplamında Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı orijinal çalışmada $\alpha=0.95$, bu çalışmada ise $\alpha=0.90$ olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin bu çalışmada kullanılan birinci bölümü ve alt boyutlara ait Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları da Tablo 3.’de gösterilmektedir.

Tablo 3. Bu çalışma için elde edilen “Anne- Baba Sosyal Destek Ölçeği” ve Alt Boyutlarının Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Algılanan Sosyal Destek (ASDD) Ölçeği Geneli Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı	.90
Sosyal Birliktelik Desteği Alt boyutu Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı	.92
Bilgi Desteği Alt boyutu Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı	.89
Duygusal Destek Alt boyutu Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı	.90
Bakım Desteği Alt boyutu Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı	.88

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS istatistik paket programının 20. versiyona göre değerlendirilerek analiz edilmiştir. Test sonuçlarından elde edilen p değerleri %95 güven düzeyinde ve $\alpha=.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmektedir. Veriler analiz edilmeden önce verilerin toplam puanları alınarak, Z standart puanı üzerinden uç değer incelemesi yapılmış olup, olağan dağılım gösterip göstermediği, Kolmogorov-Smirnov, histogram grafikleri, çarpıklık ve basıklık değerleri ile analiz edilmiştir. Verilerin olağan dağılım göstermesinden dolayı iki bağımsız değişkene sahip olan alt problemler için t-testi, ikiden fazla bağımsız değişkene sahip olan alt problemler için ise tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılarak verilerin yorumlanması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin değerlendirilmesi amacıyla betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde hesaplamalarından faydalanılmıştır.

Bulgular

Bu kısımda araştırmanın amacına ilişkin oluşturulmuş olan alt problemlere ait bulgular sırasıyla tablolar şeklinde açıklanmıştır.

1. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyi nedir?” alt problemine yönelik bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyinin belirlenmesi şeklindedir. Bu amaçla gerçekleştirilen betimsel analiz sonuçları, Tablo 4’te, aritmetik ortalama, standart sapma değerleri, düzeye ait frekans ve yüzde dağılımı ile verilmiştir.

Tablo 4. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyi

DÜŞÜK		ORTA		YÜKSEK		$\bar{X}$	S
N	%	N	%	N	%		
54	18.9	216	75.8	15	5.3	51.02	13.21

Tablo 4’te görüldüğü gibi ölçek genelinde, aritmetik ortalama 51.02 standart sapma 13.21 olmakla birlikte özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin %75.8 (N:216) oranında sosyal destek algı düzeyi en yüksek orta düzeyde, % 18.9 (N:54) oranında sosyal destek algı düzeyi orta ise düşük düzeyde, % 5.3 (N:15) oranında ise sosyal destek algı düzeyi en düşük yüksek düzeyde saptanmıştır. Sonuç olarak özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyi en yüksek orta düzeyde tespit edilmiştir.

2. a. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveyn yakınlık düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın ikinci alt problemi özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveyn yakınlık düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının çocuğa yakınlık düzeyine göre t testi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Özel yetenek tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveyn yakınlık düzeyine göre t-testi sonuçları

Anne Baba Sosyal Destek	Yakınlık Düzeyi	N	$\bar{X}$	S	T	p
Ölçek geneli	Anne	216	50.4167	12.97126	-1.406	.16
	Baba	69	53.0000	13.68808		

Tablo 5’e göre anne-babaların ölçek genelinden aldıkları puan doğrultusunda, yakınlık düzeyine göre sosyal destek algısında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı görülmektedir [$t_{(283)} = .16, p>0.05$]. Tablo 5’te, örnekleme oluşturan 285 kişiden 216’sını annelerin, 69’unu ise babaların oluşturduğu ve annelerin sosyal destek algısı puan ortalamasının ($\bar{X}$: 50.4167), babaların sosyal destek algısı puan ortalamasına ($\bar{X}$: 53.0000) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda, yakınlık durumu değişkeninin özel yetenek tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı görülmektedir.

b. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının anne eğitim düzeyine göre One- way ANOVA test sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının anne eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	945.773	5	189.155	1.09	.37
Gruplarıçi	48621.055	279	174.269		
Toplam	49566.828	284			

Tablo 6’da verilen analiz sonuçları, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir [$F_{(5-279)} = 1.09, p>0.05$]. Bu durum, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyinin etkisi olmadığı şeklinde de ifade edilebilir.

c. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın dördüncü alt problemi özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının baba eğitim düzeyine göre One- way ANOVA test sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	487.381	5	97.476	.55	.74
Gruplarıçi	49079.447	279	175.912		
Toplam	49566.828	284			

Tablo 7’de verilen analiz sonuçları, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir [$F_{(5-279)} = .55, p > 0.05$]. Bu durum özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyinin etkisi olmadığı şeklinde de ifade edilebilir.

d. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın beşinci alt problemi özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin aylık toplam gelir düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının ebeveynin toplam gelir düzeyine göre One- way ANOVA test sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveyn toplam gelir düzeyine göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	274.401	3	91.467	.02	.01
Gruplarıçi	49292.427	281	175.418		
Toplam	49566.828	284			

Tablo 8’de verilen analiz sonuçları, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir [$F_{(3-281)} = .02, p < 0.05$]. Bu durum özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyinin etkisi olduğu şeklinde de ifade edilebilir. Gelir düzeyi arttıkça sosyal destek algısının arttığı tespit edilmiştir. Ortalamalar arasında görülen farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Bu teste göre; asgari ücret alan ebeveynler ile 15.000 TL ve üstü aylık gelire sahip olan ebeveynler arasında, asgari ücret alan ebeveynler lehine farklılık tespit edilmiştir.

e. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynde bulunan başka tanı almış çocuk sayısı etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın altıncı alt problemi özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynde bulunan başka tanı almış çocuk sayısının etkisinin

belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının ebeveynde bulunan başka tanı almış çocuk sayısına göre t testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveynde bulunan başka tanılanmış çocuk sayısına göre t-testi sonuçları

Anne Baba Sosyal Destek	Başka Özel Çocuk	N	$\bar{X}$	S	T	p
Ölçek geneli	0	201	50.7960	12.67411	-.45	.65
	1	84	51.5714	14.48080		

Tablo 9’a göre bir çocuk ve iki çocuğun ölçek genelinden aldıkları puan doğrultusunda yakınlık düzeyi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(283)} = .65, p > 0.05$]. Tablo 9’dan, örnekleme oluşturan 285 kişiden 201’inin toplamda bir tane tanılanmış çocuğa yani başka bir deyişle başka tanılanmış çocuğa sahip olmadıkları, 84’ünü ise toplamda iki tane tanı almış çocuğa başka bir deyişle bir tane daha tanılanmış çocuğa sahip oldukları ve toplamda bir tane tanılanmış çocuğa ebeveynlerin sosyal destek algısı puan ortalamasının ($\bar{x}$: 50.7960), toplamda tanılanmış iki tane çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı puan ortalamasına ($\bar{X}$: 51.5714) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda, başka özel çocuk değişkeninin özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı görülmektedir.

f. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algıları toplam çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın yedinci alt problemi özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin sahip olduğu toplam çocuk sayısının etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının ebeveynin toplam gelir düzeyine göre One- way ANOVA test sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo. 10. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveynin toplam çocuk sayısına göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	1664.783	3	554.928	3.26	.02
Gruplarıçi	47902.045	281	170.470		
Toplam	49566.828	284			

Tablo 10’da verilen analiz sonuçları, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algıları toplam çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. [$F_{(3-281)} = 3.26, p < 0.05$]. Bu durum özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına toplam çocuk sayısının istatistiksel olarak etkili olduğu şeklinde de ifade edilebilir. Ortalamalar arasında görülen farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Bu teste göre; toplamda 3 ve üzeri çocuğa sahip olan ebeveynler ile tek çocuk sahibi olan ebeveynler arasında, 3 ve üzeri çocuğa sahip ebeveynlerin lehine farklılık tespit edilmiştir. Farklı bir deyişle; ailedeki toplam çocuk sayısı arttıkça sosyal destek algılarının arttığı tespit edilmiştir.

3. “Zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algıları hangi düzeydedir?” alt problemine yönelik bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi, zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyinin belirlenmesi şeklindedir. Bu amaçla gerçekleştirilen betimsel analiz sonuçları, Tablo 4'te, aritmetik ortalama, standart sapma değerleri, düzeye ait frekans ve yüzde dağılımı ile verilmiştir.

Tablo 11. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyi

DÜŞÜK		ORTA		YÜKSEK		$\bar{X}$	S
N	%	N	%	N	%	59.08	7.04
0	0	173	97.7	4	2.3		

Tablo 11, ölçek genelinde, aritmetik ortalama 59.08 standart sapma 7.04 olmakla birlikte zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin %97,7 (N:173) oranında sosyal destek algı düzeyi en yüksek oranda orta düzeyde, %2,3 (N:4) oranında sosyal destek algı düzeyi orta oranda yüksek düzeyde, % 0 (N:0) oranında ise sosyal destek algı düzeyi düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyi en yüksek oranda olarak orta düzeyde tespit edilmiştir.

4.a. “Zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveyn yakınlık düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveyn yakınlık düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen t- testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveyn yakınlık düzeyine göre t testi sonuçları

Anne Baba Sosyal Destek	Yakınlık Düzeyi	N	$\bar{X}$	S	T	p
Ölçek geneli	Anne	132	58.7500	7.48472	-1.180	.24
	Baba	45	60.2093	5.45352		

Tablo 12’ye göre anne babaların ölçek genelinden aldıkları puan doğrultusunda yakınlık düzeyi istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(175)} = .24, p>0.05$]. Tablo 12’de, örnekleme oluşturan 177 kişiden 132’sini annelerin, 45’ini ise babaların oluşturduğu ve annelerin sosyal destek algısı puan ortalamasının ($\bar{X}$: 58.7500), babaların sosyal destek algısı puan ortalamasına ($\bar{X}$: 60.2093) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda, yakınlık düzeyi değişkeninin zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısında istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı görülmektedir.

b. “Zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın onuncu alt problemi zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının anne eğitim düzeyi açısından gerçekleştirilen One- way ANOVA test sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının anne eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	356.695	5	71.339	1.46	.03
Gruplarıçi	8354.198	171	48.855		

Toplam	8710.893	176
--------	----------	-----

Tablo 13'te verilen analiz sonuçları, zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyinin etkisi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. [$F_{(5-171)}= 1.46, p<0.05$]. Bu durum zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına anne eğitim düzeyinin etkisi olduğu şeklinde de ifade edilebilir. Anne eğitim düzeyi artıkça sosyal destek algının arttığı tespit edilmiştir. Ortalamalar arasında görülen farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Bu teste göre; lisans düzeyinde eğitime sahip olan anneler ile ortaokul mezunu olan anneler arasında, ortaokul mezunu anneler lehine, lisansüstü eğitim düzeyine sahip anneler ile ilkökul mezunu anneler arasında, ilkökul mezunu anneler lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

c. “Zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın on birinci alt problemi zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının baba eğitim düzeyi açısından gerçekleştirilen One- way ANOVA test sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının baba eğitim düzeyine göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	207.117	5	41.423	.88	.53
Gruplarıçi	8503.776	171	49.730		
Toplam	8710.893	176			

Tablo 14'te verilen analiz sonuçları, zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir [$F_{(5-171)}= .88, p>0.05$]. Bu durum zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına baba eğitim düzeyinin etkisi olmadığı şeklinde de ifade edilebilir.

d. “Zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyi etki etmekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın on ikinci alt problemi zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin aylık toplam gelir düzeyinin etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının ebeveynin toplam gelir düzeyine göre One- way ANOVA test sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveynin toplam gelir düzeyine göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	235.397	3	78.466	1.60	.01
Gruplarıçi	8475.496	173	48.991		
Toplam	8710.893	176			

Tablo 15’te verilen analiz sonuçları, zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir [$F_{(3-173)}= 1.60$, $p<0.05$]. Bu durum zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyinin etkisi olduğu şeklinde de ifade edilebilir. Ailelerin toplan gelir düzeyi yükseldikçe sosyal destek algısının arttığı tespit edilmiştir. Ortalamalar arasında görülen farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Bu teste göre; asgari ücret altında aylık geliri olan ebeveynler ile 15.000 TL ve üstü aylık gelire sahip olan ebeveynler arasında, asgari ücretin altında aylık geliri olan ebeveynler lehine farklılık tespit edilmiştir.

e. Zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynde bulunan başka tanı almış çocuk sayısı etki etmekte midir? alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın on üçüncü alt problemi zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynde bulunan başka tanı almış çocuk sayısının etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının ebeveynde bulunan başka tanı almış çocuk sayısına göre t-testi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveynde bulunan başka tanılanmış çocuk sayısına göre t-testi sonuçları

Anne Baba Sosyal Destek	Başka Özel Çocuk	N	$\bar{X}$	S	T	p
Ölçek geneli	0	155	59.1081	7.03672	.07	.94
	1	22	59.0303	7.08622		

Tablo 16’ya göre bir tanıli çocuk haricinde başka tanılanmış bir tane daha çocuğa sahip olmayan ve olan ebeveynlerin ölçek genelinden aldıkları puan doğrultusunda başka özel çocuğa sahip olma veya olmama durumunun ebeveynlerin sosyal destek algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir [$t_{(175)} = .94$, $p>0.05$]. Tablo 16’dan, örnekleme oluşturan 177 ebeveynden 155’inin sadece tanılanmış bir çocuk, 22’sinin ise tanı almış iki çocuğa sahip oldukları oluşturduğu ve toplamda bir tane tanılanmış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı puan ortalamasının ($\bar{X}$: 59.1081), tanı almış iki tane çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı puan ortalamasına ($\bar{X}$: 59.0303) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda, başka özel çocuk değişkeninin zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı görülmektedir.

f. “Zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algıları toplam çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?” alt problemine yönelik bulgular

Bu çalışmanın on dördüncü alt problemi zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin sahip olduğu toplam çocuk sayısının etkisinin belirlenmesi şeklindedir. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının ebeveynin toplam gelir düzeyine göre One- way ANOVA test sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının ebeveynin toplam çocuk sayısına göre ANOVA sonuçları

Ölçek Geneli	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplararası	568.905	3	189.635	4.03	.01

Grupları	8141.998	173	47.064
Toplam	8710.893	176	

Tablo 17’de verilen analiz sonuçlarından, zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarının toplam çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. [$F_{(3-173)}= 4.03, p<0.05$]. Bu durum zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına toplam çocuk sayısının istatistiksel olarak etkisi olduğu şeklinde de ifade edilebilir. Ortalamalar arasında görülen farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi yapılmıştır. Bu teste göre; toplamda 3 ve üzeri çocuğa sahip olan ebeveynler ile tek çocuk sahibi olan ebeveynler arasında, 3 ve üzeri çocuğa sahip ebeveynlerin lehine farklılık tespit edilmiştir. Farklı bir deyişle; ailedeki toplam çocuk sayısı arttıkça sosyal destek algılarının arttığı tespit edilmiştir.

5. “Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı ile zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemine yönelik bulgular

Araştırma on beşinci alt probleminin cevaplanması amacıyla özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin anne-baba sosyal destek ölçeği genel puan ortalaması ile zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin anne-baba sosyal destek ölçeği genel puan ortalaması arasında anlamlı farklılık olup olmadığını bulmak için t testi yapılmıştır. Elde edilen t testi sonuçları tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin anne- baba sosyal destek ölçeği genel puan ortalamaları ile zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin anne- baba sosyal destek ölçeği genel puan ortalamalarının karşılaştırıldığı t testi sonuçları

Anne Baba Sosyal Destek	Gruplar	N	$\bar{X}$	S	T	p
Ölçek geneli	1- Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynler	285	50.92	0.79	-7.57	0.00
	2- Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip	177	59.08	0.53		

Tablo 18 incelendiğinde; özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı ile zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı arasındaki farkı incelemek üzere yapılan t testi sonucunda anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir [$t_{(460)} = .00, p<0.05$]. Tablo 18’de, anne baba sosyal destek ölçeğini cevaplayan tüm ebeveynlerden 285’inin özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip olduğu, 177’sinin ise zihinsel yetersizlik tanısı olan çocuğa sahip olduğu, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının ($\bar{X}=50.92$) zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarına ($\bar{X}=59.08$) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda sosyal destek algısı zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin daha yüksek düzeydedir denilebilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada; zihinsel işlev açısından iki zıt uçta yer alan zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynler ile özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının farklı değişkenler açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucunda; özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip

ebeveynlerin ve zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısı üzerinde ebeveyn yakınlık durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, tanı almış toplam çocuk sayısının istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı buna karşın aylık toplam gelir düzeyi ve sahip olunan toplam çocuk sayısının anlamlı şekilde etki ettiği tespit edilmiştir. Zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveyn yakınlık durumu, baba eğitim düzeyi ve tanı almış toplam çocuk sayısı etki etmezken; aylık toplam gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi ve toplam çocuk sayısının ise istatistiksel olarak anlamlı şekilde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonucunda özel yetenekli tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerde bulunan sosyal destek algısının zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip olan ebeveynlerin lehine anlamlı farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Zihinsel yetersizliğe sahip bir çocuğun ebeveyni olmak ailelerde pek çok sorun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Girli vd., 2000). Bu nedenle sosyal destek alan ailelerin bu zorlukları aşmaları daha kolay olmaktadır (Özmen ve Çetinkaya, 2012). Özel yetenekli çocuğa sahip aileler de çocuklarının akranlarından farklı gelişim göstermesi nedeniyle çeşitli zorluklar yaşamakta ve sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (Karakuş, 2010; Öztapak, 2018). Toprak (2018) yapmış olduğu çalışmada, özel yetenekli tanısı almış ve zihinsel yetersizlik tanılı olan çocuğa sahip ebeveynlerin, sosyal destek düzeyini farklı alt boyutlara göre incelenmiştir. Sonuç olarak; özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarına çocuğun annesi ya da babası olma durumunun etki ettiği, özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin “Bilgi Desteği” ve “Sosyal Destek Düzeyi” haricinde kalan alt boyutların ortalamasının zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler ve zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynler arasında ise “Bilgi Desteği” alt boyutu ortalamasına bakıldığında, anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Alan yazınında ebeveynlerin sosyal destek algısının ölçüldüğü çalışmalar mevcuttur. Özkubat, Özdemir, Selimoğlu ve Töret (2014) ‘in yaptıkları çalışmada otizm spektrum tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarına ilişkin görüşleri araştırılmış ve çalışma sonucunda otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuğa sahip olan ebeveynlerin yeterli desteği alamadıkları, ebeveyn içi ve sosyal ilişkilerinin değiştiği sonucuna varılmıştır. Yakınlık durumu değişkeninin özel yetenek tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yakınlık düzeyi değişkeninin zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısında istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde rastlanan pek çok çalışmada ebeveynler genel olarak ele alınmış ancak yakınlık düzeyinin etkisi üzerinde yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmüştür.

Hem özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin hem de zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarına baba eğitim düzeyinin etkisine yönelik yapılan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Deveci ve Ahmetoğlu (2018) yaptıkları çalışmada zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip olan ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek düzeyi incelenmiş ve babanın eğitim düzeyinin sosyal destek algısında anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarına baba eğitim düzeyi açısından bakılan bir çalışmaya ise literatürde rastlanmamıştır. Bu çalışmada hem zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin hem de özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin baba eğitim düzeyinin sosyal destek algısına anlamlı bir şekilde etki etmediği sonucuna varılmıştır. Çalışma sonuçlarının genel olarak alanyazını ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Toprak (2018) yaptığı çalışmada zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına göre daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Buna karşın bu çalışmada Zihinsel yetersizlik tanısı

konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç alan yazını ile uyuşmamaktadır. Sonuçtaki farklılıkta örneklem sayısının farklı olmasının ve birden fazla şehirde yapılmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Alan yazında farklı sonuçlara ulaşılmasının bu alanda daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu gösterdiği düşünülmektedir. Toplumda engelli bireylere ve ailelerine karşı acıma ve koruma duygusu bu ailelere olan sosyal desteği arttırmaktadır (Şen, 2018). Toplumda özel yetenekli çocuk sahibi olmanın daha fazla kabul görmesine rağmen özel yetenekli çocuğa sahip ailelerin desteğe zihinsel yetersizliğe sahip aileler kadar ihtiyaç duymayacaklarına dair var olan genel kanının ve acıma duygusunun bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmektedir.

Alan yazınında anne eğitim düzeyinin sosyal destek algısı üzerindeki etkisi konusunda farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur. Örneğin; Deveci ve Ahmetoğlu (2018), yaptıkları çalışmada zihinsel olarak yetersizliği bulunan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek düzeyini birçok alt boyutta incelenmiştir. Bu alt boyutlardan bir tanesi de anne eğitim düzeyinin sosyal destek algısına olan etkisidir. Bulunan sonuçlara göre ise anne eğitim düzeyi sosyal destek algısına anlamlı derecede etki etmemiştir. Bu çalışmada ise özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarına anne eğitim düzeyinin etkisi olmadığı tespit edilirken zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarına anne eğitim düzeyinin anlamlı bir şekilde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Anne eğitim düzeyinin zihin yetersizliği olan bireylerde etkili olmasının en önemli nedenlerinden birisi ailenin çocuğun eğitimine yoğun destek vermek zorunda oluşu ve bu görevin genelde evlerde anneler tarafından ifa edilmesi olduğu söylenebilir. Buna göre yapılan çalışmada elde edilen sonuçların alanyazını ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Literatürde, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynler ve zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyinin sosyal destek algısına etkisine dair yapılan çalışmalar mevcuttur. Deveci ve Ahmetoğlu (2018), yaptıkları çalışmada zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip olan ebeveynlerin ekonomik düzeyi orta ve yüksek olanların düşük olanlara göre daha fazla sosyal destek algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine işitme yetersizliğine ve dil konuşma bozukluğuna sahip çocuğu olan ebeveynlerin sosyal destek algılarının incelendiği bir başka çalışmada ise geliri asgari ücretin üstünde olan ebeveynlerin sosyal destek algı puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Yersel ve Durualp, 2019). Kurtbeyoğlu ve Demirtaş, (2020) özel öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algı düzeyini belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında ise gelir düzeyinin sosyal destek algısına anlamlı bir şekilde etki ettiği sonucuna ulaşılmışlardır. Bu çalışmada da hem özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynler hem de zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin gelir düzeyinin sosyal destek algısına etkisine bakılmış ve sonuç olarak gelir düzeyinin sosyal destek algısını anlamlı bir şekilde etki ettiği saptanmıştır. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyinin etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveynin toplam gelir düzeyinin etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçta gelir seviyesi ile doğru orantılı olarak her iki grubunda çocuklarının eğitimleri için ekstra harcamalara girmesi ve bu arada sosyalleşmeleri ve sosyal destek algılarının da buna paralel olarak güçlendiği ya da zayıfladığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada; özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin başka özel çocuk değişkeninin sosyal destek algısına istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin başka özel çocuk değişkeninin sosyal destek algısına istatistiksel olarak anlamlı fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kurtbeyoğlu ve Demirtaş (2020)'un yaptıkları çalışmalarında, ebeveynde bulunan toplam çocuk sayısının ebeveynin sosyal destek algı düzeyine anlamlı bir

şekilde etki ettiği sonucuna varılmıştır. Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına toplam çocuk sayısının istatistiksel olarak etkili olduğu şeklinde de ifade edilebilir. Zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarının toplam çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısının zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumda özel yetenekli çocuk sahibi olmanın daha fazla kabul görmesi, bununla övünülebilmesi, zihin yetersizliği çocukların uyum problemleri çekmesi ve bunun da ailelerin sosyal destek istek ve algılarını artırması dolayısıyla sosyal destek algısını da pozitif yönde etkilemesine neden olduğu düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

- ✓ Araştırma; ebeveynlere uygulanan ölçekler ile sınırlıdır.
- ✓ Bu araştırma, 462 kişilik örneklem grubu ile sınırlıdır.
- ✓ Araştırmanın sadece örneklem içerisinde yer alan illerdeki okullarda ortaokul düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilere sahip ebeveynlerle sınırlıdır.

Öneriler

Özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin ve zihinsel yetersizlik tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarının daha üst seviyelere çıkarılması için genel veli eğitimleri düzenlenebilir.

Benzer çalışma katılımcıların sosyal destek algıları ile ilgili düşüncelerinin daha derinlemesine anlaşılabilmesi için nitel desenle tekrar yapılabilir.

Diğer yetersizlik gruplarının sosyal destek düzeylerinin belirlenmesi için farklı yetersizlik grupları ile tekrarlanabilir.

Bu çalışmada, özel yetenekli tanısı konulmuş çocuğa sahip ebeveynlerin ve zihinsel yetersizlik tanısı almış çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algısına ebeveyn yakınlık düzeyinin etkisi araştırılmış ve araştırma sonucunda yakınlık düzeyinin anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır. Sonuçlarda ortaya çıkan farklılığın nedeninin daha iyi anlaşılabilmesi için eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve yaş vb. değişkenlerin de göz önüne alındığı daha fazla araştırmanın yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Farklı sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrenci grupları ile sınırlandırılarak, farklı yetersizlikler gösteren öğrencilerin ebeveynleri ile benzer çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkı Beyanı: Dr. Öğr. Üyesi Güliz Kaymakcı %35, Miraç Ensar Şener %35, Dr. Barış Doğrukök % 30

Araştırma Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKÇA

Aliyev, R. ve Erhan, T. (2017). Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 401-418.

Altuğ, Ö., Özkahraman, S. ve Çallı, F. (2006). Zihinsel engelli çocuk sahibi ebeveynlerin yasadıkları güçlüklerin incelenmesi. *Ebeveyn ve Toplum Dergisi*, 3(9), 69-78.

- Arıcıoğlu, A. ve Gültekin, F. (2017). Zihinsel engelli çocuk annelerinin sosyal destek ve gelecek kaygıları: psikolojik danışmanların rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 1-26.
- Baltaş, Z. (2000). *Sağlık Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cobb, S. (1995) *Social Support as a Moderator of Life Stress Toward an Integrated Medicine, Classics From Psychosomatic Medicine*, American Psychiatric Press, Inc., USA:377-398.
- Çakır, Y. ve Palabıyıkoglu, R. (1993). 12-22 yaş grubundaki gençlerde çok yönlü algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik araştırması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Çan- Aslan, Ç. (2010). *Zihinsel engelli çocuğu olan anne ve babaların psikolojik belirtileri sosyal destek algıları ve stresle başa çıkma tarzlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bölümü, İstanbul.
- Çürük, N. (2008). *Ankara il merkezindeki iş okullarında 1. ve 4. sınıfa devam eden zihinsel engelli çocukların annelerinin kaygı ve sosyal destek düzeylerinin karşılaştıkları problemlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Deveci, M. ve Ahmetoğlu, E. (2018). Zihin engelli çocuğu olan ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyinin incelenmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 123-131.
- Duygun, T. ve Sezgin, N. (2003). Zihinsel engelli ve sağlıklı çocuk annelerinde stres belirtileri, stresle başa çıkma tarzları ve algılanan sosyal desteğin tükenmişlik düzeyine olan etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (52), 37-52.
- Eripek, S. (2002). *Özel eğitim* (4.Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Girli, A., Yurdakul, A., Sarısoy, M. ve Özekeş, M. (2000). Zihinsel engelli ve otistik çocukların anne babalarına yönelik grup danışmanlığının depresyon benlik algısı ve tutumları üzerine etkisi. (6), 2-9.
- Gölmüş- Erhan, G. (2005). *Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Annelerin Umutsuzluk, Karamsarlık, Sosyal Destek Algılarının ve Gelecek Planlarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Görgü, E. (2005). *3-7 yaş arası otistik çocuğa sahip olan annelerin algıladıkları sosyal destek düzeyleriyle depresyon düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Işıkhan, V. (2005). Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin psiko- sosyal ve sosyo -ekonomik sorunları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 16(2), 1-20.
- Kaner, S. (2003). Ebeveyn Destek Ölçeği: Faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Özel Eğitim Dergisi*, 3(3), 57-72.
- Kaner, S. (2004). Engelli çocukları olan ana babaların algıladıkları stres, sosyal destek ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu*, Ankara Üniversitesi.
- Kaner, S. (2010). Yenilenmiş ana-baba sosyal destek ölçeğinin psikometrik özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 3(157), 15-29.
- Karadağ, G. (2009). Engelli çocuğa sahip annelerin yasadıkları güçlükler ile ebeveynlerden algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(4), 315-322.
- Karakuş, F. (2010). Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 127-144. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mersinefd/issue/17373/181423>
- Kay, B. (2002). *Zihinsel engelli ve engelli olmayan çocuğa sahip anne babaların algıladıkları sosyal destek düzeyleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Kirk, Samuel. (1989). *Exceptional children*. Boston: Houghtin Mifflin.
- Koshy, V. (2002). *Teaching Gifted Children: A Guide for Teachers*. David Fulton Publishers, London.
- Kurtbeyoğlu, Z. ve Demirtaş, V. Y. (2020). Özel öğrenme güçlüğü tanımlı çocuğu olan anne-babaların algılanan sosyal destek ve depresyon düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50, 228-242.
- Lepore, S. J., Evans, G. W. ve Schneider, M. L. (1991). Kronik stres ve psikolojik sıkıntı arasındaki bağlantıda sosyal desteğin dinamik rolü. *Kişilik ve sosyal psikoloji dergisi*, 61(6), 899.
- Long, M.(2000). *The psychology of education*. London: Routledge Falmer
- Malecki, C. K. ve Demaray, M. K. (2002). Measuring perceived social support: Development of the child and adolescent social support scale (casss). *Psychology in the Schools*, 39(1), 1-18.
- Margalit, M., Leyers, Y., Ankonina, D. B. ve Avraham, Y. (1991). Community support in Israeli kibbutz and city families of children with disabilities, family climate and parental coherence. *The Journal of Special Education*, 24(4), 427-440.
- McMillan, H. ve J. Schumacher, S. (2006). *Research in Education Evidence-Based Inquiry*. Boston: Allyn and Bacon Inc.
- MEB. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Resmi gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Nachshen, J. S., Garcin, N. ve Minnes, P. (2005). Problem behavior in children with intellectual disabilities: Parenting stress, empowerment and school services. *Mental Health Aspects of Developmental Disabilities*, 8(4), 105-114.
- Örsal, Ö. (1998). *Eğitilebilir zekâ engelli çocuk velilerinin sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Özkubat, U., Özdemir, S., Selimoğlu, Ö. G. ve Töret, G. (2014). Otizme yolculuk: Otizmlı çocuğa sahip ebeveynlerin sosyal destek algılarına ilişkin görüşleri. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 33(1), 323-348.
- Özmen, D. ve Çetinkaya, A. (2012). Engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadığı sorunlar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 23(3), 35-49. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egehemsire/issue/49347/630323>
- Öztabak, M. Ü. (2018). Özel/Üstün Yetenekli çocukların ailelerine yönelik rehberlik ve psikolojik danışmanlık. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 9(17), 79-106. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/eibd/issue/38615/447991>
- Sarı, H. (2007). Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerde aile yüklemesi. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(2), 2-4.
- Şen, E. (2004). *Engelli çocuğu olan ailelerin yaşadığı güçlükler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Şen, M. (2018). Türkiye’de engellilere yönelik istihdam politikaları: sorunlar ve öneriler. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 129-152. DOI: 10.32331/sgd.493016
- Tezcan, M. (1985). Gençlik ve yabancılaşma. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 18(1), 121-127.
- Toprak, F. (2018). *Zihinsel engelli ve üstün yetenekli çocuğa sahip ailelerin yaşam doyumları, yaşam kaliteleri ve sosyal destek algılarının karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, S. (2009). *Aile Psikolojisi ve Eğitimi*. Malatya: İnönü Üniversitesi UNİZEM Yayınları.

- Variş, Y. A. ve Hekim, M. M. (2017). Özel gereksinimli bireyler ve müzik eğitimi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 29-42 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gebd/issue/35209/390674>
- Whalen, S. ve Csikszentmihalyi, M. (1989). Olağan bir ergen popülasyonu ile yetenekli gençlerin öz imajlarının karşılaştırılması. *Gençlik ve Ergenlik Dergisi*, 18(2), 131-146.
- Yapıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda ebeveyn ve eğitim ilişkisi. *Turkish Studies*, 5(4), 1544-1570.
- Yersel, B. Ö. ve Durualp, E. (2019). İşitme engeli ve dil konuşma bozukluğu olan Avrupalı annelerinin sosyal algıları. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 1-12.

Extended Summary

Purpose

In this study, it was aimed to compare the social support perception of parents with a child diagnosed with mentally retarded and parents with a child diagnosed with giftedness in terms of different variables.

In line with the purpose, answers to the following sub-problems were sought:

1- What is the social support perception level of parents who have a child diagnosed with a gifted child?

2- Does the perception of social support of parents who have a gifted child differ statistically according to the following variables?

a- The parent's status as a mother or father,

b- Mother's education level,

c- Father's education level,

d- Parent's total income level,

e- The number of children with special needs under the responsibility of the parent,

f- Total number of children,

g- Age of the diagnosed child.

3- What is the social support perception level of parents who have a child diagnosed with intellectual disability?

4- Does the perception of social support of parents with a child diagnosed with mentally retarded differ statistically according to the following variables?

a- The parent's status as a mother or father,

b- Mother's education level,

c- Father's education level,

d- Parent's total income level,

e- The number of children with special needs under the responsibility of the parent,

f- Total number of children,

g- Age of the diagnosed child.

5- Is there a statistically significant difference between the social support perception scores of parents with a gifted child and the social support perception scores of parents with a child diagnosed with intellectual disability?

Method

The method of the research is a survey method. The population of this study consists of parents with a gifted child and a child with intellectual disability. The sample of the study, which was created on the basis of accessibility with the purposeful sampling method, consists of 462 parents. These are 177 parents with a child diagnosed with mental retardation and 285 parents with a gifted child who received secondary education in the provinces of Muğla, Antalya, İzmir, Konya and Tokat, which are located in the regions within the scope of the universe.

The "Information Form" developed by the researchers and the "Parent Social Support Scale" developed by Kaner (2003), which includes the demographic information of parents

who have a gifted and diagnosed with mentally retarded child, were used as data collection tools.

Results

As a result of the study, it is seen that more than 75% of the parents who have a gifted child had a medium level of social support perception. According to the results, it was found that the closeness to the perception of social support of the parents (mother or father) who have a gifted child and the education level of the parents did not have an effect on the perception of social support. It has been found that the total income level of the parent has an effect on the perception of social support of parents with a gifted child, the perception of social support increases as the income level increases, the number of children is statistically significant, and the perception of social support increases as the number of children increases. It has been determined that almost all of the parents who have a child diagnosed with mentally retarded have a medium level of social support perception. It has been found that the level of income is effective in the perception of social support of parents who have a child diagnosed with intellectual disability, and the perception of social support increases as the income level increases, the perception of social support increases as the total number of children in the family increases, and the perception of social support increases as the education level of the mother increases. It is identified that the closeness level variable, father's education level, and having another special child did not affect the perception of social support of parents with a child diagnosed with intellectual disability. It has been determined that the social support perceptions of the parents who have a child diagnosed with mentally retarded are higher than the social support perceptions of the parents who are diagnosed with giftedness.

Conclusion and implication

As a result of the study, it was concluded that the social support perception level of the majority of parents who have a child diagnosed with a gifted child is at a moderate level. Similarly, it has been determined that almost all of the parents who have a child diagnosed with mentally retarded have a medium level of social support perception. The study shows parallelism with the literature.

In this study, it is found that the level of mother's education had no effect on the social support perceptions of parents with a gifted child, while the level of mother's education had a significant effect on the social support perceptions of parents with a child diagnosed with intellectual disability. It can be said that one of the most important reasons why the education level of the mother is effective on individuals with mentally retarded is that the family has to give intensive support to the education of the child and this task is generally performed by mothers at home. Accordingly, the results obtained in the study are compatible with the literature.

It was concluded that the social support perception of parents who have a gifted and mentally retarded child is affected by the parent's total income level. As a result, it is thought that with increase in the income level, the children in both groups spend extra for their education, and meanwhile, their socialization and social support perceptions are strengthened in parallel.

In this study, it is concluded that the perception of social support of parents with a child diagnosed with mentally retarded is higher than the perception of social support of parents with a child with a gifted child. The sense of compassion and protection towards disabled individuals and their families in society increases the social support for these families. Although it is more accepted to have a gifted child in the society, it is thought that the general belief and the feeling of compassion that families with gifted children do not need support as much as families with intellectual disabilities may be effective in this result.